

Byla C-186/19

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2019 m. vasario 26 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Hoge Raad der Nederlanden (Nyderlandai)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. vasario 22 d.

Kasatorės:

Supreme Site Services GmbH

Supreme Fuels GmbH & Co KG

Supreme Fuels Trading Fze

Kita kasacinio proceso šalis:

Supreme Headquarters Allied Powers Europe

Pagrindinės bylos dalykas

Pagrindinėje byloje nagrinėjamas kasacinis skundas. Kita kasacinio proceso šalis yra tarptautinė organizacija, būtent *Supreme Headquarters Allied Powers Europe* (toliau – SHAPE). Pagrindinė byla susijusi su SHAPE prašymu panaikinti Nyderlandų *Voorzieningenrechter* (laikinasios apsaugos priemonės taikantis teisėjas) paskirtą SHAPE sąskaitoje Belgijos banke turimų lėšų, kurias administruoja trečioji šalis, areštą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas *ex officio* tikrina, ar jis šioje byloje turi jurisdikciją.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, teikiamas pagal SESV 267 straipsnį, susijęs su civilinės ir komercinės bylos sąvokos, kaip ji suprantama pagal Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 (taip pat vadinamo Reglamentu „Briuselis Ia“) taikymu.

1 straipsnio 1 dalį, aiškinimu ir šio reglamento 24 straipsnio 5 punkto, kuriuo reguliuojamas „teismo sprendimų vykdym[as]“, taikymo sritimi. Šios sąvokos yra reikšmingos tokiu atveju, kai tarptautinė organizacija, būtent SHAPE, pateikė prašymą panaikinti trečiosios šalies administruojamų lėšų areštą ir jį pagrindė savo imunitetu nuo vykdymo.

Prejudiciniai klausimai

1a). Ar 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija) (OL L 351, 2012, p. 1) aiškintinas taip, kad byla, tokia kaip nagrinėjama šiuo atveju, kurioje tarptautinė organizacija prašo i) panaikinti priešingos šalies prašymu kitoje valstybėje narėje įvykdytą trečiosios šalies administruojamų lėšų areštą ir ii) nustatyti draudimą priešingai šaliai prašyti paskirti kitą areštą dėl tos pačios faktinės aplinkybės, kai šie prašymai grindžiami imunitetu nuo vykdymo, visiškai ar iš dalies laikytina civiline arba komercine byla, kaip ji suprantama pagal šio reglamento 1 straipsnio 1 dalį?

1b). Ar atsakant į 1a klausimą turi reikšmės – ir jei taip, kokios – aplinkybė, kad valstybės narės teismas paskyrė areštą dėl priešingos šalies tariamai turimo reikalavimo tarptautinei organizacijai, kai šis reikalavimas yra iš esmės nagrinėjamas šios valstybės narės teisme ir susijęs su iš sutarties kilusiu ginču dėl mokėjimo už degalus, kurie buvo patiekti su tarptautine organizacija susijusios kitos tarptautinės organizacijos vykdytai taikos misijai?

2a). Jei į 1a klausimą būtų atsakyta teigiamai: ar Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnio 5 punktas aiškintinas taip, kad tokiu atveju, kai valstybės narės teismas leido areštuoti trečiosios šalies administruojamas lėšas ir paskui kitoje valstybėje narėje buvo įvykdytas jų areštas, išimtinę jurisdikciją priimti sprendimą dėl prašymo panaikinti šį areštą turi valstybės narės, kurioje buvo įvykdytas trečiosios šalies administruojamų lėšų areštas, teismai?

2b). Ar atsakant į 2a klausimą turi reikšmės – ir jei taip, kokios – aplinkybė, kad tarptautinė organizacija prašymą panaikinti trečiosios šalies administruojamų lėšų areštą grindė savo imunitetu nuo vykdymo?

3. Jei atsakant į klausimą, ar byla yra civilinė arba komercinė, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1215/2012 1 straipsnio 1 dalį, ir ar pateiktas prašymas patenka į šio reglamento 24 straipsnio 5 punkto taikymo sritį, yra reikšminga aplinkybė, kad tarptautinė organizacija prašymus grindė savo imunitetu nuo vykdymo: kokių mastų teismas, į kurį kreiptasi, privalo patikrinti, ar šis pagrindas pareikštas pagrįstai, ir ar taikoma taisyklė, kad teismas turi įvertinti visą jam pateiktą informaciją, taip pat, atsižvelgiant į aplinkybes, priešingosios šalies prieštaravimus, ar taikoma kokia nors kita taisyklė?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (nauja redakcija) 1 straipsnio 1 dalis ir 24 straipsnio 5 punktas

Faktinių aplinkybių ir pagrindinės bylos santrauka

- 1 SHAPE yra tarptautinė organizacija, įsteigta remiantis 1952 m. rugpjūčio 28 d. Protokolu dėl tarptautinių karinių vadaviečių, įsteigtų įgyvendinant Šiaurės Atlanto sutartį, statuso (*Protocol on the status of international military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty*). Briusiume (Nyderlandai) veikia regioninė vadavietė, pavaldi SHAPE, būtent *Allied Joint Force Command Brunssum* (toliau – JFCB).
- 2 Kasatorės toliau kartu vadinamos *Supreme*. *Supreme* tiekė SHAPE, be kita ko, degalus. Pagal tam tikro pobūdžio patikos sutartį, vadinamą *escrow agreement* (susitarimas dėl sąlyginio deponavimo sąskaitos), buvo atidaryta speciali trečiosios šalies administruojama *escrow* sąskaita (patikos sąskaita), į kurią turėjo būti atliekami mokėjimai *Supreme*. *Supreme*, remiantis jų audito išvadomis, be kita ko, į šią sąskaitą turėjo grąžinti 122 mln. USD. Įtariama, kad įmonių grupė, kuriai priklauso *Supreme*, sukčiavo ir padarė didelę žalą, susijusią su degalų NATO ISAF (Tarptautinės saugumo paramos pajėgos) misijai Afganistane tiekimu ir atitinkamų išlaidų apskaičiavimu.
- 3 2015 m. pabaigoje *Supreme* apskundė SHAPE ir JFCB *Rechtbank Limburg* (Limburgo apylinkės teismas, Nyderlandai). *Supreme* prašė konstatuoti, jog jos turi teisę reikalauti joms sumokėti įvairias sumas ir jog SHAPE ir JFCB privalo užtikrinti, kad šios sumos būtų sumokėtos per *escrow* sąskaitą. SHAPE ir JFCB tarpiniame ginče prašė *Rechtbank* konstatuoti, jog jis neturi jurisdikcijos. Savo prašymus jos grindė imuniteto nuo jurisdikcijos principu. Vis dėlto *Rechtbank* 2017 m. vasario 8 d. sprendime konstatavo, jog jis turi jurisdikciją, o SHAPE dėl šio sprendimo padavė apeliacinį skundą.
- 4 *Rechtbank Limburg Voorzieningenrechter* patenkino *Supreme* prašymą ir leido areštuoti dalį *escrow* sąskaitoje banke *BNP Paribas* Briuselyje (Belgija) esančių lėšų. Dėl to SHAPE naujame procese, kuriame dabar teikiami prejudiciniai klausimai, prašė, be kita ko, panaikinti šį areštą ir nustatyti draudimą *Supreme* prašyti paskirti kitą *escrow* sąskaitoje esančių lėšų areštą. *Voorzieningenrechter* patenkino šį prašymą, jo sprendimą patvirtino ir *Gerechtshof 's-Hertogenbosch* (Hertogenbosco apeliacinis teismas, Nyderlandai). *Supreme* padavė kasacinį skundą. Jame *Supreme* neskundė *Gerechtshof* sprendimo, kad Nyderlandų teismai turi jurisdikciją. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas laikosi nuomonės, kad vis dėlto pagal Reglamento Nr. 1215/2012 27 straipsnį jis turi *ex officio* patikrinti, ar šiuo atveju pagal šio reglamento 24 straipsnį išimtinę jurisdikciją turi kitos valstybės narės teismas.

- 5 Belgijos teismo teisėjas šį *Voorzieningenrechter* sprendimą ir vėlesnį *Gerechtshof* sprendimą jau įvykdė. Vis dėlto *Supreme* tebėra suinteresuotos, kad jų kasacinis skundas būtų išnagrinėtas. Šis interesas kyla iš to, kad *Voorzieningenrechter* ne tik panaikino areštą, bet ir uždraudė *Supreme* prašyti paskirtą kitą *escrow* sąskaitoje esančių lėšų areštą. *Gerechtshof* patvirtino *Voorzieningenrechter* sprendimą abiem aspektais ir įpareigojo *Supreme* padengti apeliacinio proceso išlaidas. Vis dėlto *Supreme* tebėra suinteresuotos, kad jų kasacinis skundas būtų išnagrinėtas tiek, kiek jis susijęs su draudimu prašyti kito arešto ir įpareigojimu padengti apeliacinio proceso išlaidas.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 6 Pateiktus prašymus SHAPE grindė, be kita ko, savo imunitetu nuo vykdymo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo manymu, SHAPE pareikštas imunitetas gali būti reikšminga aplinkybė *ex officio* atliekant tyrimą dėl teismo jurisdikcijos.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 7 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas konstatuoja, jog pagal Reglamento Nr. 1215/2012 27 straipsnį jis turi *ex officio* patikrinti, ar turi jurisdikciją, ir nėra saistomas skundo pagrindų (1983 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Duijnste*, 288/82, ECLI:EU:C:1983:326, 15 punktas).
- 8 Šiuo tikslu prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas turi išnagrinėti, ar Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnio 5 punktas, kuriuo reguliuojamas „teismo sprendimų“, kuriuos priimti išimtinę jurisdikciją turi valstybės narės, kurios teritorijoje jie turėtų būti arba buvo įvykdyti, teismai, „vykdym[as]“, taikomas ir SHAPE prašymui panaikinti trečiosios šalies administruojamų lėšų areštą. Jei į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, išimtinę jurisdikciją nagrinėti SHAPE prašymą panaikinti areštą turėtų Belgijos teismai, nes *Supreme* prašymu buvo įvykdytas banke *BNP Paribas* Briuselyje laikomų lėšų areštas. Prieš atsakant į šį klausimą reikia atsakyti į kitą klausimą – ar prašymas panaikinti trečiosios šalies administruojamų lėšų areštą patenka į materialinę Reglamento Nr. 1215/2012 taikymo sritį. Atsižvelgiant į tai, kad SHAPE prašymai grindžiami jos imunitetu nuo vykdymo, kyla klausimas, ar, ir jei taip, koku mastu šiuo atveju ši byla yra civilinė arba komercinė, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 1 straipsnio 1 dalį. Dėl abiejų klausimų gali kilti pagrįstų abejonių, todėl reikia pateikti prejudicinius klausimus.
- 9 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – Teisingumo Teismas) priėmė įvairių sprendimų, kurie reikšmingi atsakant į klausimą, ar šiuo atveju yra civilinė arba komercinė byla. Ši sąvoka yra autonomiška Sąjungos teisės sąvoka, kurią aiškinant reikia atsižvelgti į Reglamento Nr. 1215/2012 tikslus ir sistemą bei į bendruosius teisinius principus, kylančius iš valstybių narių nacionalinės teisės sistemų visumos. Siekiant išsiaiškinti, ar byla yra civilinė arba komercinė, reikia

įvertinti aspektus, kurie apibūdina ginčo šalių teisinių santykių pobūdį ar šio ginčo dalyką. Institucijos ir privataus asmens teisiniai ginčai taip pat gali būti civilinė arba komercinė byla, tačiau ne tuomet, kai institucija veikia vykdydama viešuosius įgaliojimus. Siekiant nustatyti, ar taip yra, reikia išnagrinėti pareikšto ieškinio pagrindą ir jo pareiškimo sąlygas (taip pat žr. 2013 m. rugsėjo 12 d. Sprendimo *Sunico*, C-49/12, ECLI:EU:C:2013:545, 33–35 punktus, 2014 m. spalio 23 d. Sprendimo *flyLal*, C-302/13, ECLI:EU:C:2014:2319, 26 ir 30 punktus ir 2017 m. kovo 9 d. Sprendimo *Pula Parking*, C-551/15, ECLI:EU:C:2017:193, 33 ir 34 punktus).

- 10 Šiuo atveju SHAPE prašymą grindė savo imunitetu nuo vykdymo. Todėl kyla klausimas, ar šis imuniteto nuo vykdymo argumentas yra reikšmingas vertinant, ar SHAPE prašymai patenka į materialinę Reglamento Nr. 1215/2012 taikymo sritį. Įmanoma, kad SHAPE, atsižvelgiant į pareikštą imunitetą nuo vykdymo, veikia vykdydama viešuosius įgaliojimus, kaip paaiškinta 9 punkte. Dėl to teikiamas 1a klausimas.
- 11 Jei atsakant į klausimą, ar byla yra civilinė arba komercinė, yra svarbu, kad SHAPE prašymai grindžiami imunitetu nuo vykdymo, kyla klausimas, koku mastu teismas, į kurį kreiptasi, privalo patikrinti, ar šis pagrindas pareikštas pagrįstai. Tokiu atveju taip pat svarbu išsiaiškinti, ar tokiais aplinkybėmis taikoma taisyklė, kad teismas turi įvertinti visą jam pateiktą informaciją, kuri apima ir *Supreme* prieštaravimus dėl pareikšto imuniteto nuo vykdymo (2016 m. birželio 16 d. Sprendimo *Universal Music / Schilling*, C-12/15, ECLI:EU:C:2016:449, 46 punktas), ar taikoma kokia nors kita taisyklė. Tai yra trečiojo klausimo dalykas. Taip pat neaišku, ar atsakant į 1a klausimą turi reikšmės – ir jei taip, kokios – aplinkybės, kad areštas buvo paskirtas dėl reikalavimo, kurį *Supreme* tariamai turi SHAPE dėl mokėjimo už degalus, patiektus NATO ISAF misijai Afganistane, ir kuris yra iš esmės nagrinėjamas teisme. Su tuo susijęs 1b klausimas.
- 12 Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnio 5 punkte nustatyta, kad išimtinę jurisdikciją „nagrinėti ieškinius, susijusius su teismo sprendimų vykdymu,“ turi valstybės narės, kurioje minėtas teismo sprendimas buvo įvykdytas arba turi būti vykdomas, teismai. Kyla klausimas, ar teismo leidimu įvykdyto trečiosios šalies administruojamų lėšų arešto panaikinimas gali būti laikomas tokio teismo sprendimo vykdymu ir ar dėl to ši išimtinės jurisdikcijos taisyklė taikoma prašymui panaikinti tokį areštą.
- 13 Neigiamas atsakymas atitiktų siaurą aiškinimą, kuris pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją taikytinas dėl išimtinės jurisdikcijos taisyklių, nustatytų (dabar) Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnyje (žr., pvz., 1992 m. kovo 26 d. Sprendimo *Reichert II*, C-261/90, ECLI:EU:C:1992:149, 25 punktą).
- 14 Vis dėlto įmanoma ir priešinga galimybė – prašymas panaikinti areštą patenka į Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnio 5 punkto taikymo sritį. Toks aiškinimas atitiktų Teisingumo Teismo jurisprudenciją, kad byloms, glaudžiai susijusioms su

vykdymo procedūra, taikomas Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnio 5 punktas (žr. 1985 m. liepos 4 d. Sprendimo *Malhé*, 220/84, ECLI:EU:C:1985:302, 12 punktą). Su tuo susijęs 2a klausimas.

- 15 Atsakant į 2a klausimą galėtų būti reikšminga aplinkybė, kad SHAPE prašymas panaikinti trečiosios šalies administruojamų lėšų areštą grindžiamas jos imunitetu nuo vykdymo. Mat kaip atspirties tašku būtų galima remtis prezumpcija, jog valstybių narių, kuriose įvykdytas tarptautinės organizacijos turto areštas, teismai geriausiai gali įvertinti, ar jis suderinamas su imunitetu nuo vykdymo, kurį tarptautinė organizacija turi dėl atitinkamai valstybei narei privalomos tarptautinės teisės ar dėl (atitinkamai valstybei narei taip pat privalomos) nerašytos tarptautinės teisės. Ši problema yra 2b klausimo dalykas. Jei atsakant į šį klausimą yra reikšminga tai, kad SHAPE savo prašymą panaikinti nagrinėjamą areštą grindė imunitetu nuo vykdymo, yra svarbus jau minėtas klausimas – koku mastu teismas, į kurį kreiptasi, privalo patikrinti, ar šis pagrindas pareikštas pagrįstai, ir ar taikoma 11 punkte minėta taisyklė. Trečiasis klausimas taip pat apima šį aspektą, taigi yra reikšmingas tiek 1a klausimui, susijusiam su civilinės arba komercinės bylos sąvokos aiškinimu, tiek 2a klausimui, susijusiam su Reglamento Nr. 1215/2012 24 straipsnio 5 punkto – kuriuo reguliuojamas „teismo sprendimų vykdym[as]“ – taikymo sritimi.